

ATK-päivät 20.-21.5.2014, Jyväskylä

Potilasturvallisuus - kansalaisille suunnatut palvelut ja esimerkiksi potilas HaiPro ?

Kaija Saranto, professori
Sosiaali- ja terveysjohtamisen laitos

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO

Sisältö

- RECEPS – toiminnan käynnistäminen
- Potilasturvallisuuden määrittelyä
- Vaaratapahtumien tiedonkeruu
- Potilaiden osallistumisesta vaaratapahtumien raportointiin
- WHO:n prioriteetteja tutkimukseen.

Hoidon vaikuttavuuden ja potilasturvallisuuden tutkimuskeskittymä RECEPS

Tavoitteet valmistelukaudella

- Alueellinen yhteistyöverkosto pilottihankkeilla
- Valtakunnallinen ja kv. toimijaverkosto
- Koulutustapahtumien järjestämiseen ja opetukseen osallistuminen
- Selvitetään jo kertyneiden tietovarantojen hyödyntämistä tutkimuskäyttöön

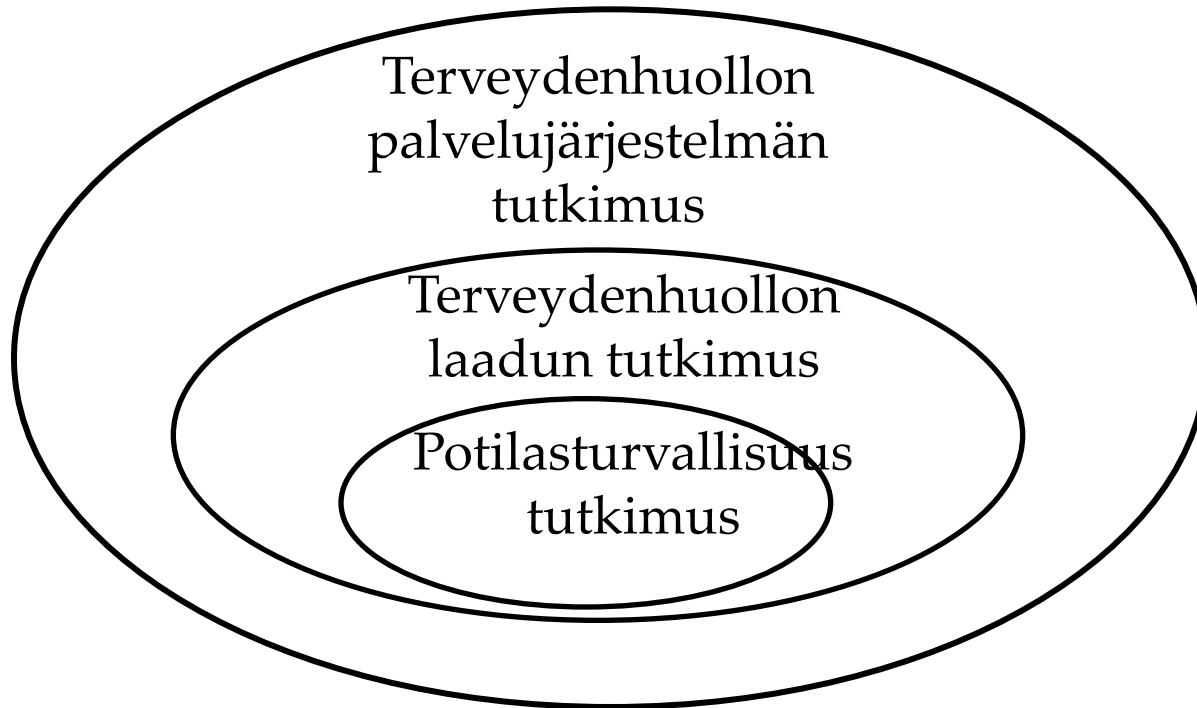
Tavoitteet valmistelukauden jälkeen

- Kansallisesti ja kansainvälisesti verkottunut kokonaisuus, jossa:
  - toteutetaan kehittämis- ja tutkimushankkeita
  - kehitetään tutkimusmenetelmiä
  - kartoitetaan olemassa olevaa osaamista
  - järjestetään koulutusta ja opetusta
  - tuotetaan korkeatasoista näyttöön perustuvaa hoidon vaikuttavuus- ja potilasturvallisuustutkimusta

→ **Vaikuttavuus- ja kustannusvaikuttavuustietoisuuden lisääminen, rationaalinen päätöksenteko**

Potilasturvallisuustutkimus on osa laadun ja palvelujärjestelmän tutkimusta

Runciman WB et al. 2008. The epistemology of patient safety research. *Int. Journal of Evidence-based Health Care*

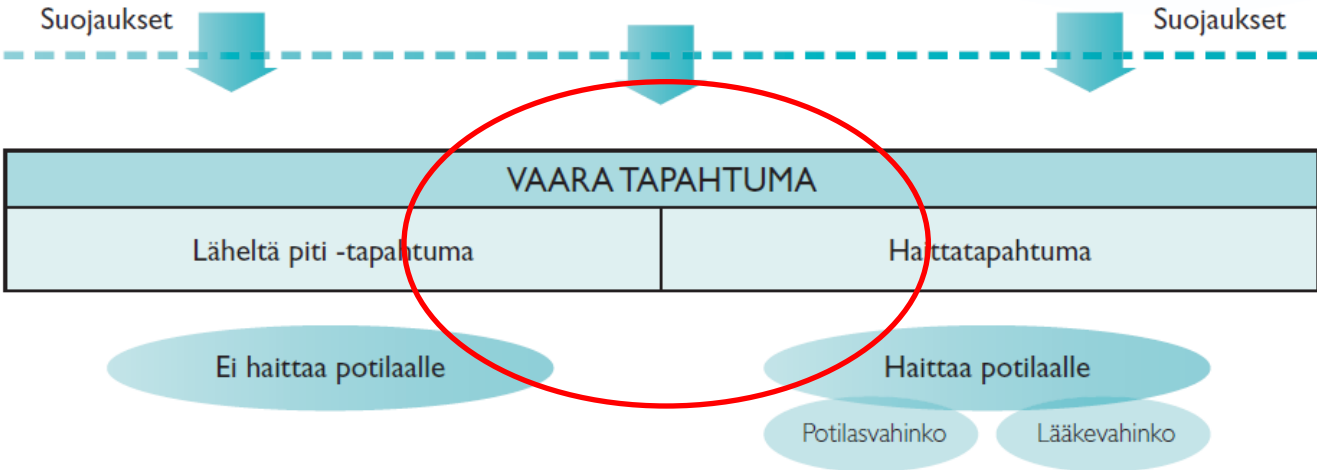
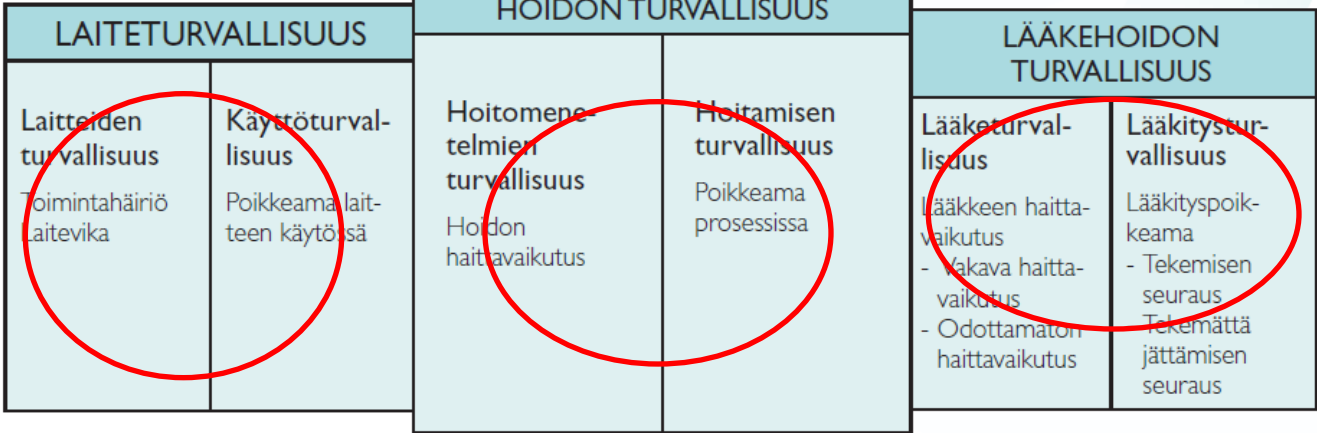
Suomalainen potilasturvallisuusstrategia

Tavoitteet

- **Potilas osallistuu** potilasturvallisuuden parantamiseen
- Potilasturvallisuutta **hallitaan** ennakoivasti ja oppimalla
- Vaaratapahtumat **raportoidaan** , niistä **opitaan**
- Potilasturvallisuutta **edistetään** suunnitelmallisesti ja riittävin voimavaroin
- Potilasturvallisuus **huomioidaan** terveydenhuollon tutkimuksessa ja opetuksessa

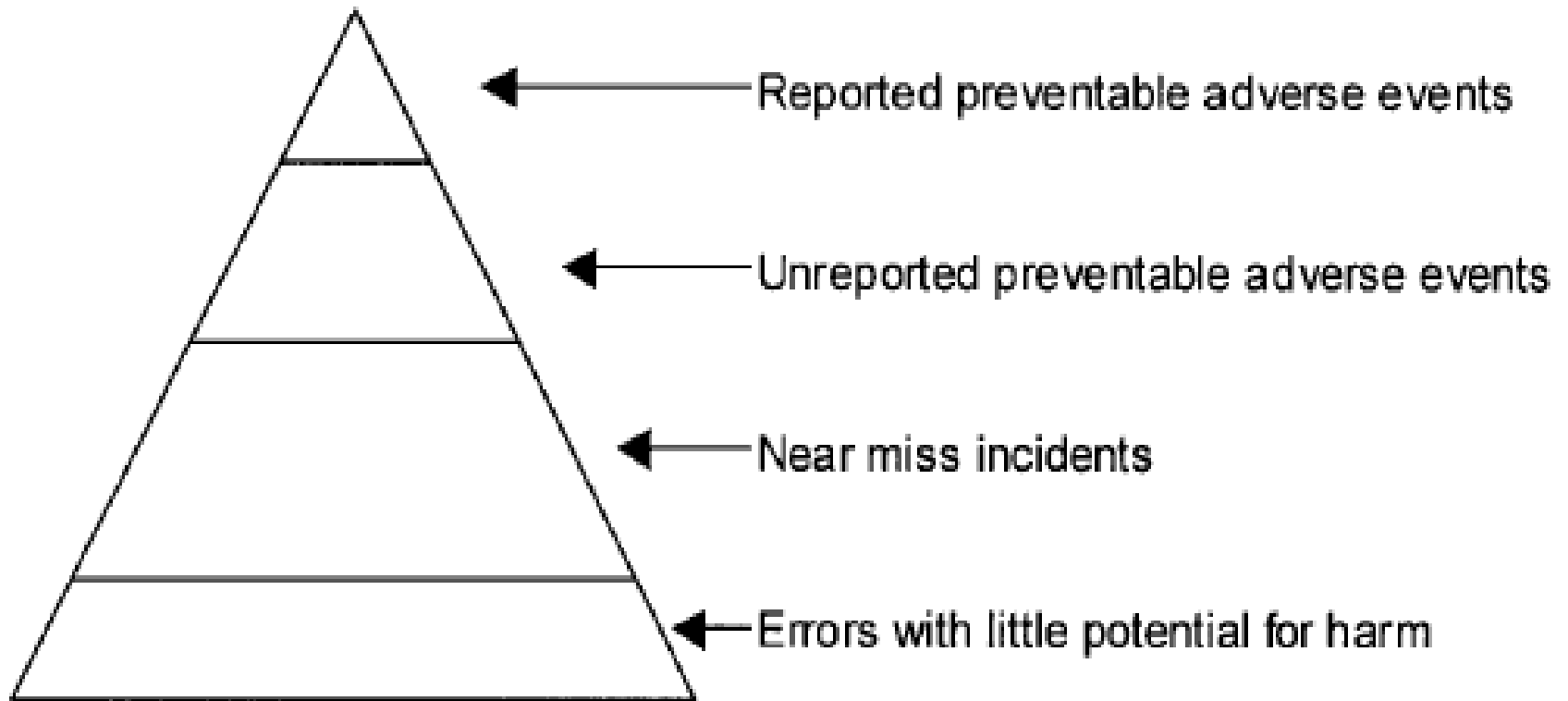
STM 2009

POTILASTURVALLISUUS

The Patient Safety Iceberg

Runciman WB et al. 2008.

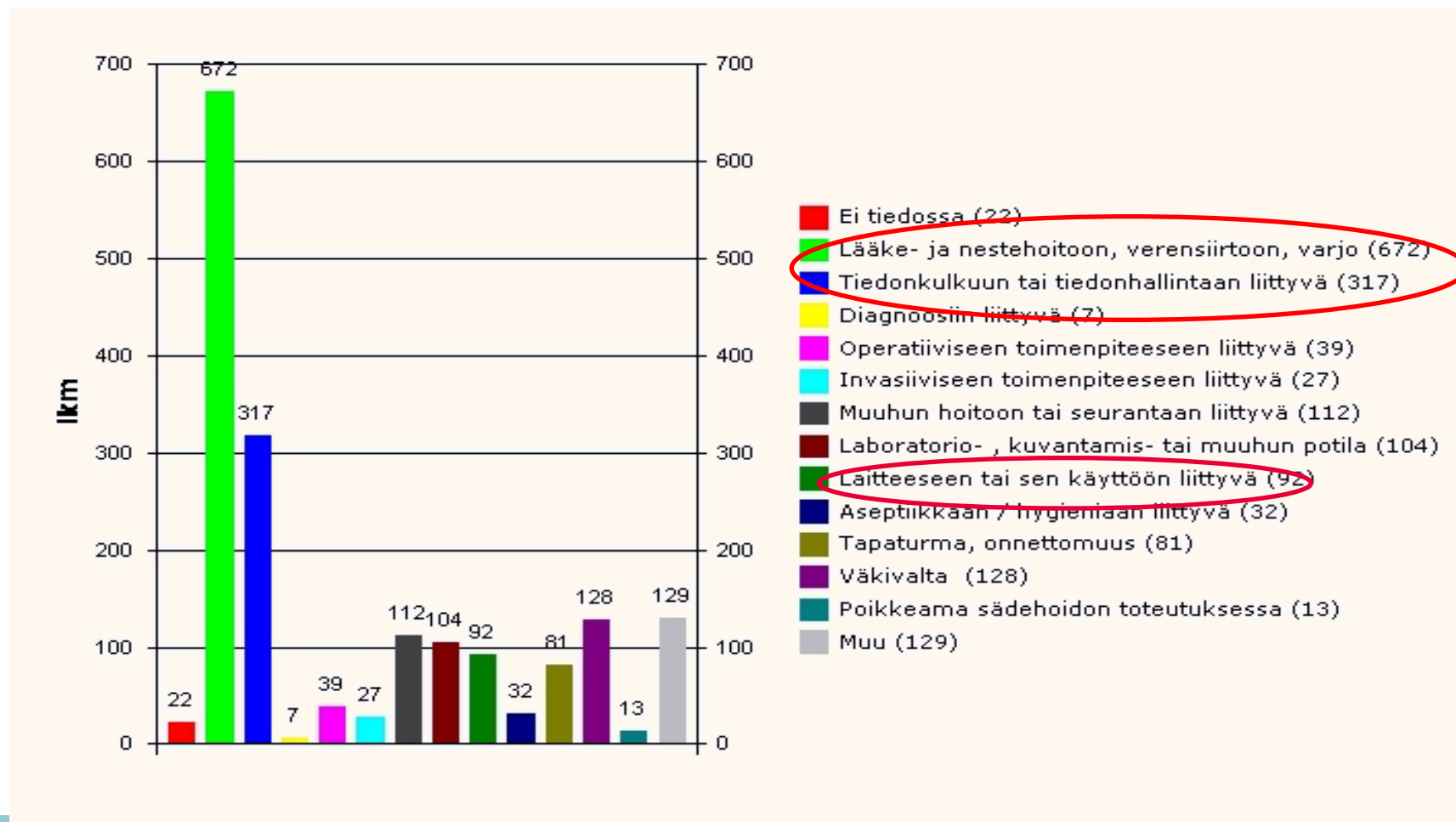
Vaaratapahtumien seurantajärjestelmistä

- Vakavien vaaratapahtumien ilmoitusvelvollisuus
  - Kuolemaan johtaneet tapahtumat
- Kantelut
  - oikeudelliset seikat
- HaiPro- raportointijärjestelmä
  - vapaaehtoisuus, nimettömyys
- Potilasturvallisuuskulttuurin seuranta

-> Seurannan merkitys perustuu prosessin toimivuuteen!

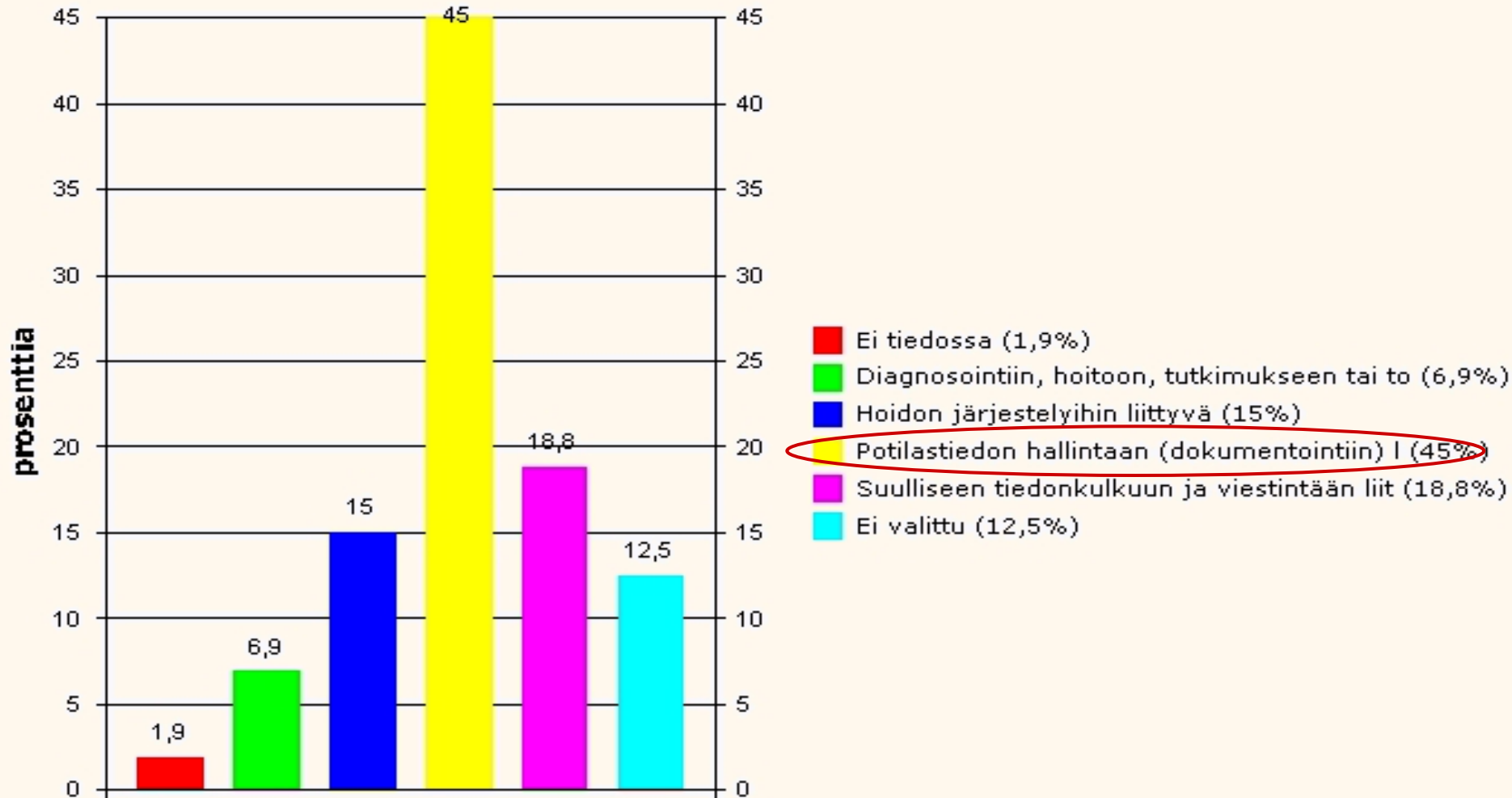

HaiPro: Tapahtuman tyypit

HaiPro-tilaston esimerkki

Tiedonkulkuun tai tiedonhallintaan liittyvä (n=320)

Mitä tutkimustulokset kertovat

- ✓ Potilailla ei useinkaan ole riittävästi tietoa siitä, mitä potilasturvallisuus tarkoittaa käytännössä (Zhang ym. 2012).
- ✓ Potilaita tulee opettaa ja rohkaista tekemään vaaratapahtumailmoituksia, ja näin saada myös potilaat osallisiksi potilasturvallisuuden edistämiseen (Davis ym. 2012).
- ✓ Potilaiden tekemät vaaratapahtumailmoitukset tuovat sellaista tietoa, joka jäisi muuten saamatta (Friedman ym. 2008; Weissman ym. 2008; Zhu ym. 2011; Schwappach ym. 2011).
- ✓ Potilaat korostavat usein vaaratapahtuman emotionaalisia seurauksia (Guijarro ym. 2010).
- ✓ Tutkimuksissa on havaittu, että potilaat raportoivat enemmän vaaratapahtumia, kun käytetään avoimia kysymyksiä, ja kun potilailta kysytään heidän omia kokemuksiaan (King ym. 2010).
- ✓ Videot ja lehtiset voivat olla tehokkaita keinoja potilaiden rohkaisemiseksi turvallisuusyhteistyöhön (Davis ym. 2013).
- Potilaiden osallistumista vaaratapahtumien ehkäisyyn voidaan myös vastustaa (Schwappach & Wernli 2011).

Potilaiden ja asiakkaiden osallistuminen

- Tiedotusta usealla kanavalla: Sosiaali- ja terveysministeriön ohjeistukset, THL:n potilasturvallisuutta taidolla – ohjelma, Potilasturvallisuus yhdistys, Potilasliitto...
- Terveydenhuollon organisaatioiden verkkotiedotus kehittynyt viime vuosina
- Usealla organisaatiolla oma sivustonsa potilasturvallisuudesta
- Potilasasiamies toiminta ja potilastyytyväisyyskyselyt perinteenä
- Potilaat ilmoittavat tapahtumista myös puhelimitse tai tulevat jopa fyysisesti oikaisemaan tapahtumia
- Sosiaalisen median käytön haasteet

-> Tiedonkeruu kokemuksista kuitenkin vielä epäyhtenäistä

Vaaratilanne sairaalassa- potilaan/omaisen ilmoitus

pakolliset kentät merkitty tähdellä (*)

Ilmoituksen pvm: 19.5.2014

Tapahtuma-aika (*) Pvm (p.k.vvvv): Kellonaika: : 00

Tapahtumapaikka

Kerro mitä ja miten tapahtui ja mitkä olivat seuraukset (*)

Kerro oma näkemyksesi, miten tapahtuman toistuminen voitaisiin estää?

Jos haluat ilmoitukseesi vastauksen, anna yhteystietosi:

Sähköpostiosoitteesi

Ilmoittajan yhteystiedot

Lähetä

[Tulosta ilmoitus](#)

Minkälaisia ilmoituksia (n= 26) potilailta?

- Potilaiden ja omaisten kuvaamat **vaaratilanteet** ovat liittyneet seuraaviin asioihin:
  - vaihtolovelvollisuus
  - hoitajien oikeudet ja kielenkäyttö
  - hoidon tarpeen arviointi
  - potilaan tietoihin perehtyminen
  - potilaan kuunteleminen ja tutkiminen
  - potilaaseen suhtautuminen
  - odottaminen
  - lääkehoito
  - potilassängyn kunto
  - liikkumisen esteettömyys
  - kivulias toimenpide ja kivunhoito, kivun arviointi (kipumittarin käyttö)
  - kirjaaminen
  - toisen potilaan väkivaltaisuus

- Ilmoitukset koskivat sekä lääkäreitä että hoitohenkilökuntaa.
- Tapahtumat olivat hyvin kuvattu.

OVATKO NÄMÄ POTILASTURVALLISUUTTA VAARANTAVIA TILANTEITA?

Potilasturvallisuustutkimus: WHO:n potilasturvallisuustutkimuksen prioriteettilista

1. Vuorovaikutuksen ja koordinaation puute
2. Piilevät organisaatioissa puutteet
3. Huono potilasturvallisuuskulttuuri ja syyllistävä ilmapiiri
4. Riskejä vähentävien toimintojen kustannusvaikuttavuus
5. Parempien turvallisuusindikaattorien kehittäminen
6. Suunnittelu- ja toimintatavat, joissa ei ole huomiota inhimillisiä tekijöitä
7. Terveystieteiden teknologia / tietojärjestelmät
8. Potilaiden rooli tutkimuksen suuntaviivojen määrittelyssä

Potilasturvallisuustutkimus: WHO:n potilasturvallisuustutkimuksen prioriteettilista..

9. Laitteet, joiden toiminnassa inhimillisten tekijöiden huomiointi on puutteellista
10. Lääkehoidon vaaratapahtumat
11. Heikkojen, hauraiden ja iäkkäiden ihmisten hoito
12. Potilaiden hoitoon sitoutuminen
13. Diagnosointivirheet
14. Paikallisesti toimivien ratkaisujen tunnistaminen, kehittäminen ja testaaminen
15. Hoitoon liittyvät infektiot

Potilasturvallisuustutkimus: WHO:n potilasturvallisuustutkimuksen prioriteettilista...

16. Seurantajärjestelmien puute
17. Riittämätön osaaminen, koulutus ja taidot
18. Asianmukaisen tiedon ja sen jakamisen puutteellisuus
19. Vaaratapahtumien tunnistamisen puutteellisuus
20. Lääkintalaitteisiin liittyvät vaaratapahtumat

Yhteenveto

- Potilaiden osallistuminen tarpeellista!
- Kehitettävä lisää ilmoitusmahdollisuuksia
- Vuorovaikutteisuuden lisääminen ilmoitusten käsittelyyn

RECEPS - Research Centre for Comparative Effectiveness and Patient Safety

Hoidon vaikuttavuuden ja potilasturvallisuuden tutkimuskeskittymä

www.uef.fi/receps

Euroopan unioni
Euroopan aluekehitysrahasto

POHJOIS-SAVON LIITTO
Regional Council of Pohjois-Savo

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO

Lähteet

- Haatainen K, Kivekäs E, Saranto K: What Patients Want to Tell Us about Safety Incidents? *MIE 2014 Proceedings*, Accepted poster 2014
- Kinnunen U-M, Saranto K: It Is Time for Self-Incident-Reporting for Patients and Their Families in Every Health Care Organization: A Literature Review. In CU Lehmann, et al (EDS), *MEDINFO2013 Proceedings*. Studies in Health Technology and Informatics, vol 192, IOS Press, Amsterdam, 92-96, 2013.
- Saranto K, Bates DW, Mykkänen M, Härkönen M, Miettinen M: Whose Voices are Heard in Patient Safety Incident Reports? In Abbott PA, Hullin C, Bandara S, Nagle L & Newbold SK. (Eds.). *Advancing Global Health Through Informatics. Proceedings of NI2012*. <http://proceedings.amia.org/29tms0/29tms0/1>
- Sosiaali- ja terveysministeriö: Potilasturvallisuusstrategia 2008.

kaija.saranto@uef.fi

*Wellbeing in the Information Society – 5th WIS
conference 18-20.8.2014, Turku
- Safe and Secure Cities*

*3rd Nordic Conference on Research in Patient Safety
and Quality in Health Care, 02-3.10.2014, Stavanger*

ITÄ-SUOMEN
YLIOPISTO